

Jezdecký kostým

Dominika Mičánková

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav produktového designu
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dominika MIČÁNKOVÁ**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design**

Téma práce: **Jezdecký kostým – inspirace tradičním jezdeckým kostýmem 18.století; sledování jeho vývoje až do dnešní podoby, varianty jezdeckého oděvu; průnik do běžné módy;**

Zásady pro vypracování:

**Výtvarné zpracování a realizace vybraných finálních návrhů, cca 3ks modelů.
Technická a teoretická příprava projektu, sběr potřebných informací a vyhotovení práce dle zadaných parametrů.
Celou práci také odevzdat na cd rom v elektronické podobě.
Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, vlastní závěry.**

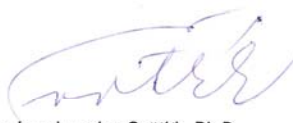
Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

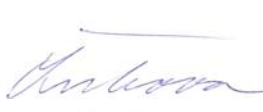
Ústav odívání v Kjótu: Móda – Dějiny odívání 18., 19. a 20. století; nakl.: Taschen, 2003
Máchalová, Jana: Móda 20.století; nakl.: Lidové noviny; 2003
Kybalová, Ludmila: Od empiru k druhému rokoku; nakl.: Lidové noviny, 2004
Seelingová, Charlotte: Století módy; Slovart, 2000

Vedoucí bakalářské práce: ak. mal. Šárka Šišková
Ústav produktového designu
Datum zadání bakalářské práce: 15. ledna 2007
Termín odevzdání bakalářské práce: 11. května 2007

Ve Zlíně dne 15. ledna 2007

doc. Ing. Jaroslav Světlík, Ph.D.
děkan

ak. mal. Šárka Šišková
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Nervózně přechází po místnosti. Je nádherná v majestátních šatech, zdobených krajkami a vyšíváním. A zároveň křehká v pastelových barvách pudru. Obraz vznešenosti dokresluje její držení těla. Má dokonalá gesta plná noblesy. Je obklopena pompou a bohatstvím. Přesto je rozmrzelá. Pod tím skvělým obalem doutná temná nespokojenost. Poklepává svými krásnými prsty o opěradlo lenošky. Nebaví ji nic v tom pokoji plném nádhery. Cítí, že to všechno kolem je pouze oslňující povrch. Stejně, jako její šaty. Je loutkou. Móda je jediným smyslem její existence. Jediným cílem, který se jí nabízí. Nic jiného než módu žena jejího postavení nemůže utvářet... Mužům je tolik dovoleno a ona má tolik omezení!

Potřebuje nějakou činnost, aktivitu. Něco, co jí dá pocit naplnění. Chce svobodu. Chce být osobností a nikoliv ozdobou! A tak přemýšlí... Co udělat aby se vymanila? Snad by stačilo málo... Snad jen nějaká změna... Třeba úplná maličkost! Třeba... usednout na koně!!

ABSTRACT

She nervously walks round the round the room. She is beautiful in magnificent dress, decked with laces and embroidery. At the same time she was fragile in rich colours of make-up. The sublime picture adds to her posture. She has perfect gestures full of nobleness. She is surrounded by pomp and riches. Despote all of that she is cantakerous. Under the pristine cover a dark dissatisfaction is festering. She is tapping with her beautiful fingers on the back of the chair. She is not interested in anything in the room full of splendor. She feels that everything around her is just a gustening surface. The same as her dress. She is a puppet. Fashion is the only purpose of her existence. The only goal set out for her. Nothing but fashion can form a woman of her status... Men are allowed so much and she has so many limitations!

She needs an activity. Something that gives her fullfilment. She wants to be a personality not just a decoration! So she is thinking... What to do to set free? Maybe it would't take much... Maybe a change... A small thing. Maybe... Mount a horse!!

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucí ateliéru a také vedoucí této práce, akademické malířce Šárce Šiškové, za tříletou spolupráci a podněty k tvorbě.

Poděkování dlužím panu inženýru Otakaru Petráčkovi a značce Velveta za sponzorský dar v podobě materiálu.

Svou vděčnost za podporu bych velmi ráda vyjádřila rodině a přátelům.

Ocenění chci vyjádřit také panu inženýru Romanu Koubkovi a společnosti AgramM s. r. o. za ochotnou spolupráci a finanční podporu.

MOTTO:

„Kdo v módě vidí jen módu je hlupák.”

Honoré de Balzac

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 AMAZONKY	9
1.1 NEVIDĚT V MÓDĚ JEN MÓDU... ..	10
1.2 ... PRVNÍ VÁŽNÁ VĚC V ŽIVOTĚ	11
1.3 ...NEJNÁKLADNĚJŠÍ OBALOVÁ TECHNIKA.....	14
1.4 ...KRÁSNÉ JEN TO PRAKTICKÉ... ..	15
2 REVOLUČNÍ KOSTÝM	18
2.1 VÁLKA A EMANCIPACE.....	20
3 KONĚ V UMĚNÍ	23
3.1 KONĚ NA OBRAZECH	23
3.2 JEZDECTVÍ V MÓDĚ.....	25
4 RENESANCE DÁMSKÉHO SEDLA	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 MOJE TVORBA A INSPIRACE	29
ZÁVĚR	37
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38
SEZNAM OBRÁZKŮ	39

ÚVOD

Jízdě na koni se lidé věnovali již od nepaměti. Jen stěží bychom zjistili, kdo na ně usedl jako první. Koně se v minulosti používali jako dopravní nebo válečný prostředek, byli zdrojem inspirace pro řadu umělců a měli celou škálu dalšího využití.

Tím, co obnášela jízda na koni například ve starověku se však ve své práci nezabýváme. Vynechávám i období středověku a renesance, přestože máme doklady o tom, že na koni jezdily takové ženy, jako: Anna Česká, Anna Lucemburská, Kateřina Medici, Lukrecia Borgia nebo Kristina Švédská.

Jízdu na koni lidé v té době považovali za samozřejmou součást života, ale vnímali ji spíše jako nutnost a rutinu, nikoli jako sport. A tak ani oděv používaný pro tento účel, v průběhu staletí, neměl svá specifika a příliš se nelišil od toho civilního. Z hlediska rozvoje sportu a konkrétního jezdeckého oděvu je významné až osmnácté století – tedy období baroka a rokoka. Zde totiž můžeme hledat počátky dámského jezdeckého oděvu. Poprvé v historii se objevuje oděv přizpůsobený přímo ke sportovnímu účelu. Jeho vznik souvisel především se změnou v náplni volného času. Dámy z vyšších společenských vrstev se totiž rozhodly odložit vyšívané a usednout na koně. Jízda na koni tak najednou nebyla jen dopravním prostředkem, ale zábavou.

Nicméně rozmach sportu jako takového - včetně jezdeckví - se naplno projevil až o něco později, ve století devatenáctém, kdy už se ženy účastnily také štvanic, lovu a honů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 AMAZONKY

Upravit oděv pro vyjížděky na koni bylo více než nutné! Celé 18.století, kdy vrcholí barokní sloh, se vyznačovalo velkou mírou dekorace a zdobnosti. Ženy se téměř ztrácely v drátěných konstrukcích krinolín, které nesly „kilometry“ látek. Objemné sukně vypadaly spíše jako architektonická díla, než šaty. A odpovídala tomu také jejich váha. Toalety běžně dosahovaly téměř deseti kilogramů. Vždyť jenom na vyztužení korzetu se spotřeboval kilogram a půl velrybích kostic! Vše doplňovaly bizarní paruky gigantických rozměrů, jež často ukryvaly lahvičky s vodou na živé květiny. Tehdejší móda byla tak zoufale nepraktická, že se dalo stěží nastoupit do kočáru, natožpak vylézt na koně... Pro svůj nový „koníček“ tedy ženy musely udělat kompromis a oděv přizpůsobit. Nově vzniklý styl se nazýval „Amazones“, podle řecké mytologie o ženách bojovnicích, a základní prvky si vypůjčil z pánského šatníku.

Zárodky jezdeckého kostýmu lze sledovat zejména v barokních kabátcích, které ženy jinak nepoužívaly. Kabátec, zapínaný na knoflíky, měl velké ohrnovací manžety. Byl těsně přiléhavý v pase a rozšiřoval se k dolnímu okraji. V jednom takovém kabátku byla malířem Godfreyem Knellerem zachycena hraběnka von Mar na obraze z roku 1715. Její jezdecký oděv nese siluetu a prvky typicky barokní, ale proti tehdejší denní toaletě je o něco střídmější. Alespoň pro tento sportovní účel totiž mizí krinolína a objem sukně zajišťuje pouze množství spodniček. Celý model je z růžového hedvábí se stříbrnými lemy. Kromě kabátu má hraběnka také vestu, šátek uvázaný kolem krku na uzel, rukavice a mužský třírohý klobouk. Jediné, co zatím dámy neodkládají je paruka, což je vidět například i na obraze Pierra Goberta – Duchess de Bourgogne. /1704/

Významnou roli v dějinách jezdeckého oděvu sehrál mimo jiné i rokokový kabátec zvaný *justeaucorpe* /žystokór/. Představu o jeho podobě si můžeme udělat zejména z historických maleb. V *justeaucorpsu* z hnědého sametu je vyobrazen například hudebník Georg Friedrich Handel. Z dobových střihů můžeme vidět, že šlo o svrchník vypasovaný na tělo, takže zdůrazňoval kontrast ramen a pasu. Zapínal se na ozdobné knoflíky a širší rukávy se přehrnovaly do výrazných manžet. Nosila se pod něj vesta a košile. Poprvé se zde dokonce objevila funkční kapsa. Důležité však je, že dozadu prodloužené šosy měly středový rozparek. Kabátec se tudíž výborně hodil nejen pro běžné nošení, ale i jako oděv vhodný právě pro jízdu na koni.

Dokonce i v průběhu dalších století se prvky klasické drezúry předváděly právě v kabátcích typu *justeaucorpe*. Inspirovány rokokem byly často zdobeny zlatými knoflíky a sametkami. Jejich šosy již byly zkráceny tak, že lem *justeaucorpsu* sahal jen ke hřbetu koně. Přesto však kabátce neztrácely nic z původní rokokové vznešenosti, zdobnosti a komorní elegance. I nadále se doplňovaly slavnostní bílou košilí s fižím.

1.1 Nevidět v módě jen módu...

Spolu s devatenáctým stoletím přišlo i výraznější zjednodušení oděvu. Světovou scénu změnila francouzská revoluce, která ze stolu smetla veškeré barokní přežitky. A se změnami politickými došlo zároveň i ke změnám v odívání. Zmizelo vše, co připomínalo právě svržený vládní systém včetně paruk a krinolín... Klasicismus, empír a poté i romantismus přinesli úplně nový způsob myšlení a také novou oděvní siluetu. Tyto změny

se samozřejmě projeví nejen v běžné každodenní módě, ale i na dámském jezdeckém úboru. Ten opustil nákladné, zdobné kreace a stále silněji patrný v něm byl vliv pánských prvků. Zejména v podobě svrchního ošacení - kabátů a kabátů. Těsně přiléhavé kabátky žen věrně kopírovaly podobu mužských fraků a „Spencerů“. Nosily se i žakety, carriky s řadou límců a vlněné tweedy. Nejvýznamnějším pláštěm pro obě pohlaví se však stal redingot. Překvapivě nemůžeme jeho původ hledat ve Francii, jak je u módních novinek většinou zvykem. Pocházel z Anglie a původně šlo o mužský jezdecký kabát /riding coat/. Byl vypasovaný, měl podobné střížení jako frak a k dolnímu okraji se rozšiřoval. Zapínal se na jednu nebo dvě řady knoflíků. Tento statkářský kabát se prokázal jako velmi praktický a tak se v britském podnebí stal značně oblíbeným. Vzápětí se stejně rychle šířil i do Francie a jiných částí Evropy jako vycházkový plášť. Redingot byl důležitou oděvní součástí po celé devatenácté století, stejně jako frak, který téměř neměnil svou podobu.

1.2 ... první vážná věc v životě

Velký podíl na tom, že tyto kabáty ve společnosti tak zdomácněly, měl anglický dandy George Bryan Brummel. Říkalo se mu „Krásný“ Brummel a byl určující osobností tehdejšího módního světa. Vnutil lidem myšlenku, že gentleman se pozná podle oděvu a ne podle společenského postavení. Sám neměl vznešený původ a jím zavedená móda se rychle šířila. Základem jeho šatníku byly kalhoty, frak a modrý redingot, doplněný cylindrem. Preferoval nenápadnou eleganci, jednoduchost bez zbytečných ozdob, nenosil šperky a volil především tmavší a tlumenou barevnost. V podstatě se dá říci, že položil základ nadčasovému pánskému oděvu, na jehož střídmych principech se doposud staví.

Jeho jediným doplňkem a zároveň největším trumfem byla kravata. Nicméně nešlo o kravatu, na kterou jsme v současnosti zvyklí. Vyvinula se z šátku, jehož volné cípy se upevňovaly na prsou. Původně se jí říkalo Steinkirk¹ a muži ji nosili jako doplněk ke košili. Obojí vždy shodně v bílé barvě. Postupem času tato „vázanka“ nabývala takových rozměrů, že obtáčela nejen hrdlo, ale sahala až k ústům. V konečné podobě dokonce

¹ Podle bitvy u belgického Steenkerke /1692/, kde součástí francouzské uniformy byl volně uvázaný šátek kolem krku. Šátky nosili také Chorvati bojující na straně Ludvíka XIV. a odtud zřejmě pochází název „kravata“ z francouzského „la croate“ což znamená „Chorvat“.

bránila volnému pohybu hlavy. Uvazování komplikovaných uzlů bylo vždy složité a velmi originální. Nádherná kravata totiž měla zrcadlit osobnost nositele a přímo vyjadřovat jeho individualitu. K tomu, jak kravatu dobře uvázat, existovaly rozsáhlé studie i s názornými ukázkami a popisky.

Kravata se záhy stala společenskou záležitostí. Za francouzské revoluce se její barvou dokonce vyjadřovala politická příslušnost. Možná právě to měl Oscar Wilde na mysli, když pronesl svou ironickou připomínku: „*Dobře uvázaná kravata je první vážnou věcí v životě.*“

A vzhledem k tomu, že ženy toužily po tom, aby byly brány vážně, byla z pánského šatníku úspěšně přejatá také košile a to právě včetně vázanky! Košile byla oblíbená nejen v bílé barvě, ale i v jiných pastelových odstínech, které muži nenosili. Dokonce ani tuhé, škrobené límce dámám nedělaly problém.

Zajímavou analogii vzhledem k pánské módě vidím i ve tvarování výstřihů. Běžná móda byla typická velkými dekolty, nicméně na jezdeckém oděvu se neobjevují. Právě naopak - saka či kabáty se nosí zahalující, uzavřená, s klopami či fazónkou, takže dámy působí stejně seriózně, jako jejich mužské protějšky. Žena konečně přestává vypadat jako sladký, přezdobený bonbon. Střídmá móda s pánskými prvky jí dodává důstojné vzezření a na půvabu jí neubírá ani umírněná barevnost. Nový jezdecký styl oblékání se brzy stává oblíbeným. Ženy pod svrchní ošacení nosí dokonce i pánské vesty.

Tyto tendence - přebírat za vlastní to, co je typické mužům - vnímám jako drobné krůčky směrem k ženské emancipaci. Možná nebyly příliš významné. V žádném případě ještě neznamenaly zrovnoprávnění. Ale již předznamenávaly jakousi společenskou změnu ve vzájemném postavení mužů a žen.

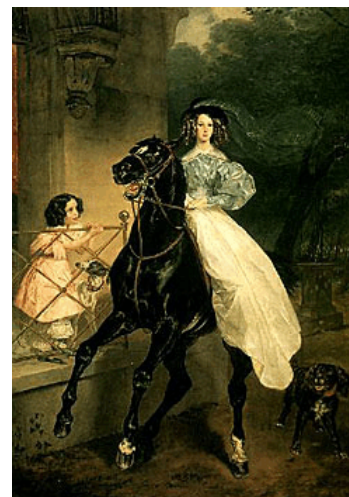
I když na vytouženou svobodu si ženy musely počkat ještě téměř století... Přes všechny tyto ústupky totiž stále nebylo společensky přijatelné, aby žena oblékala kalhoty. Celý „sportovní“ úbor tedy doplňovala nádherná dlouhá sukně. Amazonky nejezdily obkročmo, ale používaly jednostranné dámské sedlo, které jízdu v sukni umožňovalo. Vzhledem k tomu, že ve společnosti byl stále kladen velký důraz na morálku, nesměl být ženě v sedle vidět ani kotník. Aby jezdecké sukně splňovaly morální požadavky, sahaly až k zemi, byly široké a často prodloužené do vlečky. Taková sukně rozhodně nebyla praktická. Z dnešního úhlu pohledu nebyla ani příliš bezpečná. Nicméně dámy díky ní vypadaly velmi žensky, něžně a rafinovaně. Při pohledu na takovou záplavu krásného materiálu mohl muž jen stěží zapomenout na to, že má vedle sebe dámu!

Spisovatel Gustave Flaubert v románu *Paní Bovaryová* o tom píše: „*Sestoupili. Rudolf uvázal koně. Emma kráčela napřed, po vyježděné mechové cestě. Leč její dlouhá sukně jí překážela, třebaže si nesla její vlečku vykasanou, a Rudolf, kráčeje za ní, pozoroval mezi černým sukнем a černou botkou její jemnou bílou punčochu, jež se mu jevila jako část její nahoty. Pak o sto kroků dále se znovu zastavila; a skrze závoj, jenž splýval s jejího pánského klobouku šikmo k bokům, bylo vidět její tvář v modravé průsvitnosti...*“

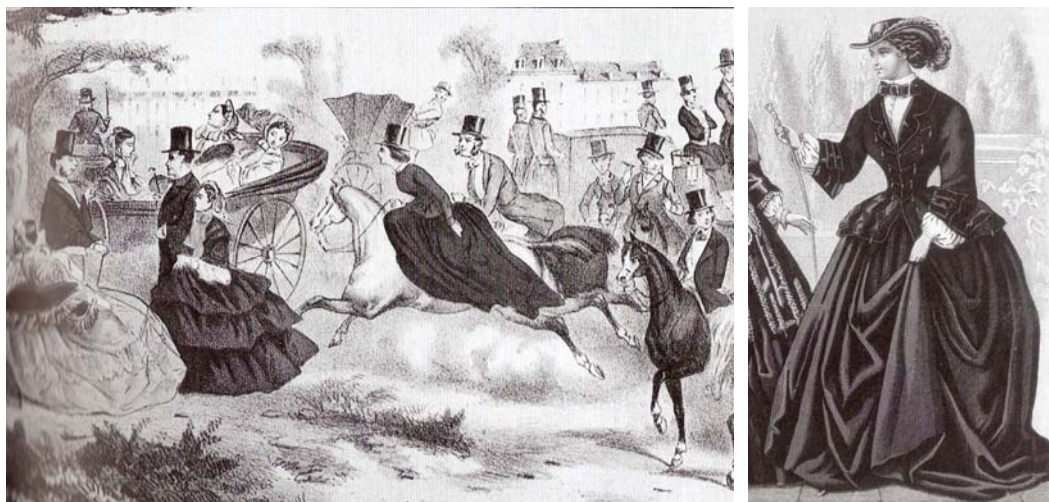

1.3 ...nejnákladnější obalová technika

V první polovině 19. století stále přibývalo žen jezdicích na koni. Vyjíždky byly plně v souladu s romantickým kultem návratu k přírodě. A dámy se pro tuto příležitost oblékaly stejně přepychově, jako do společnosti. Například lovecký úbor pro Napoleonovy sestry na hon ve Fontainebleau navrhoval sám módní krejčí Leroye. Pavlína údajně měla šaty z bílého vyšívaného atlasu a krátký sametový kabátek fialové barvy. K tomu bílé sametové botky, sametový baret a bílý šátek. Její sestra – paní Muratová – prý byla v růžovém. Kromě sametu a atlasu se na jezdecké úbory nejlépe hodil flanel, vlněné sukno, tvíd, kment anebo jelenice. Na košile se však používaly i jiné, jemnější materiály - brokát, batist, hedvábí, bavlněný mušelín, taft, tyl a aksamit. Kravaty se nosily zejména saténové. Dokonce pojmenování jednotlivých barev bylo romantické a zrcadlilo oblibu přírody. Na svrchní ošacení to byla například šafránová, blatouchová nebo hřebíčková,... Vesty pod nimi se nosily o něco barevnější. Někdy byly i pruhované, kostkované nebo květované. Nezapomínalo se ani na detaily. Dámy nosily sametové botky a kloboučky se závojem. Oděv zdobily knoflíky a sametkami a neusedaly na koně bez rukaviček. Mezi hlavní jezdecké doplňky patřil především cylindr – opět vypůjčený od mužských protějšků. Ten si navíc dámy dozdobily vlajícím závojem. Zmínky o tom nacházíme v dobové literatuře. Například *Pierre la Mure* v románu *Moulin Rouge* popisuje lesklé cylindry a dlouhé jezdecké sukně. Ambroze Bierce (spisovatel 2. poloviny 19. století) tedy nebyl daleko od pravdy, když pronesl větu: „*Dámská móda byla vždy tou nejnákladnější obalovou technikou.*“

Existovala však ještě jedna oděvní součást, kterou si dáma devatenáctého století nedovolila opomenout. Nevyhnutelný a závazný byl v té době korzet! V módě byl totiž štíhlý pas a to za jakýchkoliv okolností. Tedy i při sportu! Tedy i na koni! Korzet sice byl prostředkem, jak štíhlého pasu dosáhnout, ale bylo to za cenu krajního nepohodlí. Stal se pro ženu symbolem její závislosti a jejích omezení. Byl tuhý, vyztužený kosticemi a kromě toho s sebou nesl závažná zdravotní rizika. Deformoval hrudník a pánev, zmenšoval objem plic a poškozoval funkce jater, žaludku a sleziny. Ani jednostranné dámské sedlo nebylo ze zdravotnického hlediska zrovna ideální. Znamenalo totiž nerovnoměrné zatížení páteře, zádového svalstva a kyčelních kloubů. Dlouhá jezdecká sukně zase vířila prach a při pádu mohla znamenat komplikace nebo dokonce zranění. Nemluvě o tom, že žena v sukni bez cizí pomoci nemohla nahoru do sedla ani dolů. Navzdory tomu, jak byl celý jezdecký oděv krásný, z hlediska funkce a bezpečnosti tedy měl podstatné nedostatky.

1.4 ...krásné jen to praktické...

Vstup do druhé poloviny 19. století některé z těchto nedostatků pozvolna odstraňoval. Míjela vlna romantismu. Rozvíjely se vědní obory a technika. Nastoupila průmyslová revoluce a liberalismus. Lidé usilovali o racionální a rozumový přístup k životu. Tyto tendence podpořily také marxistické názory a Darwinova evoluční teorie. Daleko víc než dřív se rozmohl sport a cestování. Změnil se také názor na to, co je vkusné. Lidé stále více oceňovali praktické a účelové věci. Podobné podněty přicházely zejména ze strany umělců.

Roku 1894 vídeňský architekt Otto Wagner prohlásil: „*Krásné může být jen to, co je praktické.*“ Také architekt Adolf Loos s ním sdílel tento názor a přednesl jej ve své stati *Ornament a zločin*. Takový posun v myšlení měl samozřejmě vliv i na oblast oděvu. Nejen toho civilního, ale také sportovního. Vše postupně směřovalo k praktičnosti. Objevily se první kritiky na nezdravý korzet a nebezpečné sukně. Ve větší míře se začalo dbát na hygienu oděvu a také na bezpečí při sportu.

I když to všechno rozhodně byly pozitivní tendence a změny k lepšímu, přicházely jen postupně a pomalu. Kalhoty byly ženám nadále zapovězeny. Stále se užívalo dámského sedla a jezdecké sukně byly pořád velmi dlouhé. Byly však již o něco jednodušší. Nebyly už tak objemné a neměly takové množství spodniček jako dříve. Ke konci století se pak postupně ještě více zužovaly. Aby jízda bokem byla pohodlnější, došlo k dalšímu vylepšení. Sukně se na pravé straně podkasala a tím vzniklo uvolnění pro pravou nohu pokrčenou v kolenu. Také délka se o něco zkrátila. Z morálního hlediska to však bylo přípustné pouze tehdy, měla-li žena pod sukní úzké kalhoty - *jodhpury*. Kalhoty zase byly povoleny jen v případě, že byly elegantně překryty sukní. Jezdecké kalhoty většinou bývaly ušity ze stejného materiálu jako sukně a zasunovaly se do vysokých jezdeckých bot. Pokrokem bylo i to, že nepohodlný a nezdravý korzet nahradila méně omezující šněrovačka.

Představu o tom, jak vypadal jezdecký oděv na konci devatenáctého století si můžeme utvořit i díky malbám a fotografiím významných žen, které s oblibou na koni jezdily. Patří mezi ně například Alžběta Rakouská - císařovna Sisi, která byla vyhlášena tím, že milovala divoké a temperamentní koně. Na obraze od Zellenberga z roku 1860 je namalována na svém oblíbeném koni Whalesonovi. Další vyhlášenou jezdkyňou byla Victoria Kaminska, kterou máme na fotografii zachycenou v ukázkově krásném jezdeckém oděvu z přelomu devatenáctého století...

2 REVOLUČNÍ KOSTÝM

Do společnosti se po celá staletí běžně nosily šaty a toalety. Díky jezdeckému sportu se však dámský oděv rozdělil na sukni a sako. Společně s nimi se nosila halenka a vznikl tak praktický, elegantní model pro každou příležitost – kostým. Praktický kostým se těšil velké oblibě zejména v Anglii. Oproti rušné Francii měla odlišnou kulturu, rozdílnou mentalitu, jiné podnebí a také jiné zájmy. Tradice parforsních honů a idylická venkovská sídla zde byly oblíbeny ještě daleko do dvacátého století. Tendence k praktičnosti a pohodlí zde tedy byly silněji patrné. Vyhlášeným tvůrcem kostýmů byl například anglický koncern Redfern, založený roku 1841. Nabízel dámský vycházkový kostým v té nejdokonalejší možné podobě. Redfernův kostým se skládal z přiléhavé sukně a vypasovaného kabátku. Jako materiál se i pro ženy používaly britské maskulinní oblekovky, což se také dá vnímat jako krok k emancipaci. Kostým byl doplněn blůzou, která působila žensky, ale ne přehnaně zdobeně a romanticky. Pro jeho kvalitu si jej oblíbila dokonce i královna Viktorie. Dalším výrobcem kostýmů a Redfernovým silným konkurentem byla londýnská firma H. Creed and Co. Soustředila se výhradně na pánské a dámské jezdecké oděvy, které byly vždy velmi pečlivě vypracovány a měly perfektní střih.

Módu kostýmů však podporovaly nejen ženy jezdkyňe, ale také ženy pozorovatelky. V roce 1780 lord Derby inicioval první derby na závodisti v anglickém Epsomu, které se od té doby koná tradičně v mnoha dalších zemích po celém světě. Pro dámy v hledišti to byla vítaná příležitost jak reprezentovat své společenské postavení. Zejména v secesi bylo jedno nedělní dostihové odpoledne zároveň úžasnou přehlídkou těch nejlepších kostýmů! Právě secese totiž dokázala přednosti kostýmu plně ocenit a rozvinout.

Kostým již od té doby z dámského šatníku nevymizel. I v současnosti hraje v oblékání žen podstatnou roli. Není tedy bez významu, že u jeho zrodu stál právě jezdecký oděv!

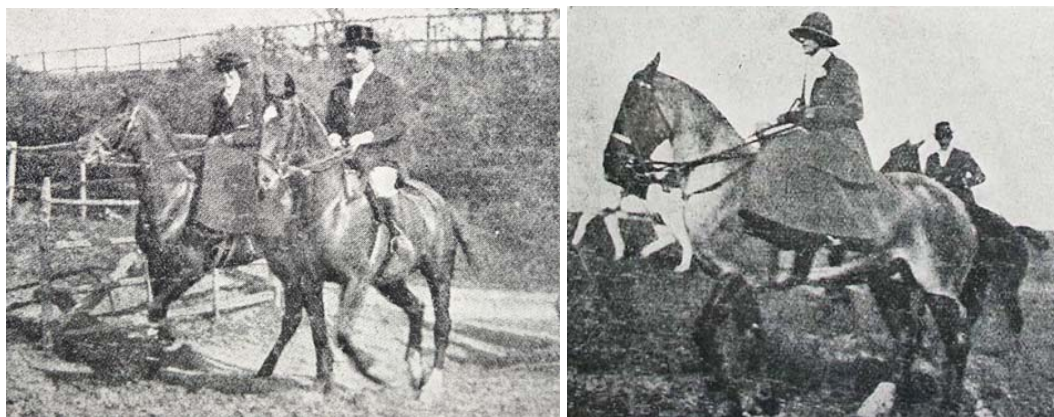

2.1 Válka a emancipace

Na přelomu dvacátého století jezdecký kostým svou podobu stále příliš nemění. Je to vidět například z tohoto dobového záznamu:

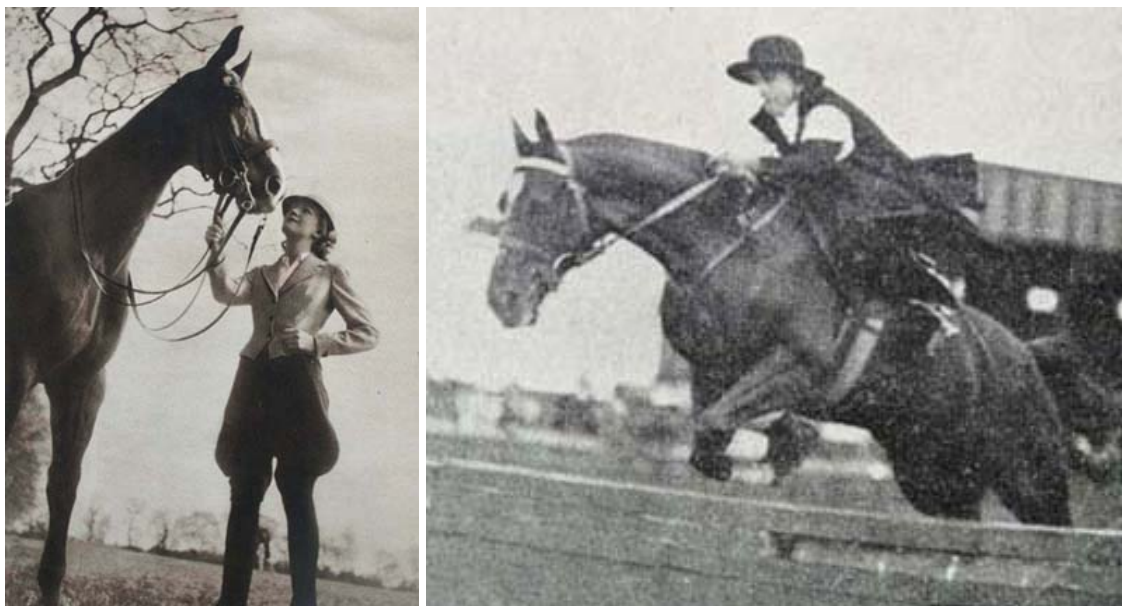
Jezdecký кроj pro ženy přimyká se dle panujícího dodnes vkusu vzorům anglickým, jež předpisují dlouhou sukni a přiléhavý kabátec s dlouhými šosy. Druhdy byl nezbytnou jeho součástí nízký cylindr, který však ustoupil okrouhlému klobouku nebo různým čiperně upraveným čepicím. /Domáci vševěd, Praha 1909/.

Za zmínku však stojí tzv. „bezpečnostní jezdecká sukně“, kterou vymyslela jistá Angličanka - paní Alice Hayes. Šlo o jakousi zástěru, která se nosila přes kalhoty a měla na pravé straně vysoký rozparek. V sedle dokonale překrývala obě nohy jezdkyňě a když pak žena z koně sestoupila, připnula pravou stranu na knoflík. Tím se sukně zase uzavřela a nemohla nikoho pohoršovat jako nevhodná nebo odhalující...

Významné změny přicházejí zároveň se světovou válkou. Ta přiměla ženy zaujmout pozice mužů, umožnila jim oblékat kalhoty a sedat na koně obkročmo. Z Anglie se také rozšířil nový typ rajtek. Ty už se nenosily pod sukni, ale jako plnohodnotný jezdecký oděv. Říkalo se jim *breeches* a někdy „ušaté“, podle jejich tvaru. Ženy si tak nyní mohly vybrat, zda budou jezdit v kalhotách obkročmo, nebo stále v sukni a v dámském sedle.

Obliba jezdeckého sportu také přinesla rozmach soukromých jízdáren a jezdeckých škol, jako byla například Meisnerova škola Na příkopě v Praze. Se vznikem jezdeckých klubů se objevila i různá doporučení, jak by měl vhodný jezdecký oděv vypadat. I tento předepsaný oděv se však příliš neodkláněl od tradičního kánonu. Například v časopise *Starý svět* z roku 1924 bylo uvedeno: „*Chcete-li tedy jezdit, ... Nechte si tedy ušítí breeches a k tomu po kolena, (nikdy ne kratší) černý, hladký, mírně zvonový kabát, v zadu s rozparkem. Kalhoty volte černé, neb jste-li útlejší postavy, pepita. Košílková blůza s překládacím límečkem a vázankou jest jedině přípustnou, jelikož krk nemá býti nikdy volný. O bílé jezdecké kravatě, která vyjímá se velmi stylově, netroufám si v létě mnoho psáti, protože je velmi teplou. Vlastně patří k dokonale oblečené jezdce jako oko k hlavě. Totéž dalo by se napsati i o černém kulatém klobouku, který většině žen velmi dobře sluší, ale jest ... těžký a neprodyšný. Lehký klobouk plstěný, neb černý matross s jednoduchou anglickou stužkou jest mnohem praktičtější. Rukavice prací z bílé jelenice a vysoké černé boty doplní váš úbor. Pro léto mohou se nositi též bílé kabáty ze surového hedvábí, neb plátna. Jsou samozřejmě lehčí, ale nikdy nepůsobí tak elegantně.*“

To, co ve dvacátém století neovlivnila válka, to dokonala emancipace. Napomohla k rozšíření pánských prvků do dámské módy a jezdecké módě umožnila proniknout do módy všedního dne. Ženy oblekly „rajtky“, obuly vysoké jezdecké boty a vyrazily do ulic...

Paradoxem je, že zatímco ženy toužily po svobodě, bojovaly za kalhoty a pánskými prvky demonstrovaly svou odvahu, muži 19. století tendovali k zženštilosti. Věnovali množství času na úpravu svého zevnějšku, používali kosmetické prostředky a do fraků si nechali vsívat kostice, aby jejich ramena v porovnání s pasem vypadala širší.

Z tohoto stručného přehledu je patrné, že jezdecký kostým není záležitostí jediného období. Právě naopak. Vyvíjel se po dobu delší než celé století. Jeho podobu utvářelo a ovlivňovalo několik slohů a stylů. Zároveň s jejich střídáním měnil svou tvář a prodělával různé změny. I jeho časové vymezení tedy může být relativní. Své stopy na něm zanechalo zdobné baroko. Každý další myšlenkový proud pak přinášel i nové oděvní tendence. S klasicismem přišla střídmost, empír zase přinesl linii zvýšeného pasu a romantismus plné, objemné sukně. Ke konci 19. století můžeme sledovat výrazné zjednodušení kladoucí důraz na funkci. A jeho pozvolné vytrácení někdy po druhé světové válce, která přinesla kalhoty a tudíž i rajtky v téměř současné podobě jaké známe dnes.

3 KONĚ V UMĚNÍ

3.1 Koně na obrazech

Jezdecký sport se stal inspiračním zdrojem také pro mnohé oblasti výtvarného umění. Koně byli znázorňováni od počátku lidských dějin. Už ve francouzské jeskyni Lascaux nebo španělské Altamiře nacházíme na stěnách kresby koní. Keltové je uctívali jako posvátná zvířata a jejich podobu vytesávali do úbočí kopců, jako je například Bílý kůň v anglickém Uffington Castle. Zobrazovali je také Řekové a Číňané tvořili jejich keramické sošky. Dochovaly se pečlivé kresebné studie koňské anatomie od Leonarda da Vinci.

Termínu „koňská síla“ použil pro znázornění James Watt. Fotograf E. Muybridge zase vytvořil sérii fotografií koně v pohybu. Poprvé se tak odhalilo tajemství posloupnosti dopadu koňských kopyt. Motivy z dostihového závodiště a jízdního vojska mnohokrát zobrazoval malíř Theodore Géricault, který byl zároveň nadšeným jezdcem. Koňskou tematiku ve svých plátnech zachycoval také Edgar Degas. A mimo jiné je maloval i Diego Velasqueze,

Vůbec nejznámějším malířem koňských obrazů však byl George Stubbs. Koňskou tematikou se dlouhodobě zabýval, vydal dokonce knihu - studii kreseb – nazvanou Anatomie koně.

Skvělá a rozsáhlá sbírka zaměřená přímo na koně v umění se nachází také v Hipologickém muzeu ve Slatiňanech. Zahrnuje nejen malbu, ale také oblasti sochařství či užitého umění.

3.2 Jezdectví v módě

Jezdectví však neinspiruje pouze malíře, ale také další výtvarníky. Například oděvní návrháře. Pro značku Hermés vytvořil J.P.Gaultier rozsáhlou módní přehlídku pro podzim a zimu 2004/2005, jež byla celá inspirována jezdectvím. Objevily se zde pláště a kabáty připomínající redingot, dále rajtky, cylindry, rukavice a celá řada prvků souvisejících s jezdectvím. Mnoho kožených výrobků připomínalo, že Hermés v minulosti byl tradičním výrobcem jezdeckých sedel. A nechyběly zde ani vysoké jezdecké holínky v mnoha podobách. Gaultier je totiž považuje za krásné nejen pro sportovní účel, ale i jako obuv na běžné nošení. „Rajtky“ se také staly součástí módní kolekce značky Belstaff 2006.

4 RENESANCE DÁMSKÉHO SEDLA

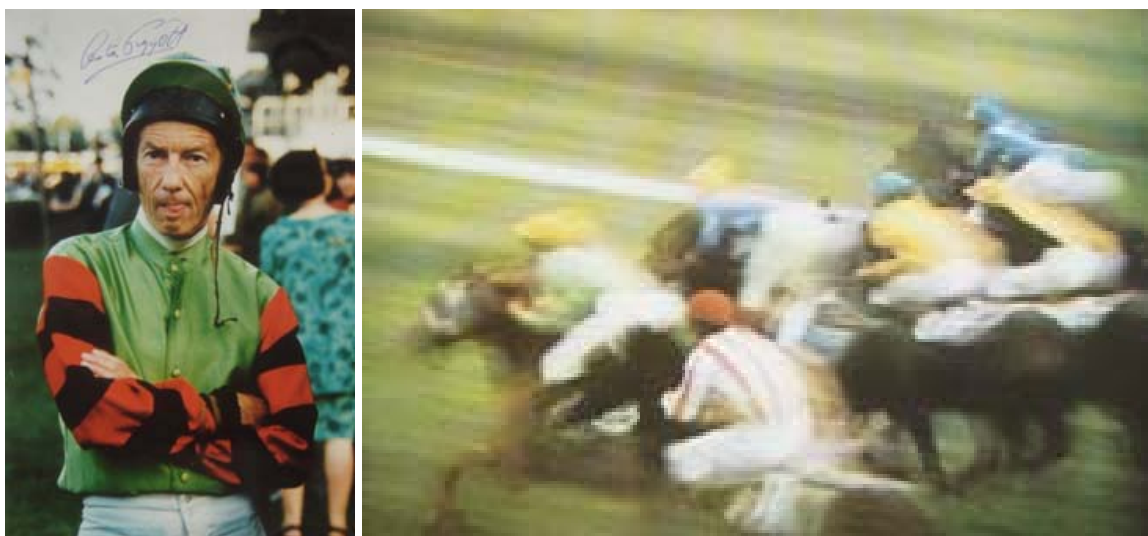
Dnes existuje celá řada jezdeckých odvětví. Kromě zmiňovaných dostihů je to parkurové ježdění, drezúra, western a military; pořádají se parforsní hony a Hubertovy jízdy. Všechna tato odvětví mají svá vlastní specifika, tradice a požadavky. Ty se samozřejmě týkají také oblasti ošacení. V posledních letech dochází dokonce i ke „comebacku“ jednostranného dámského sedla. Zároveň s jeho oživením se ke slovu opět dostává i dámský jezdecký kostým. Toto jezdecké odvětví si získává desítky přívrženců. Není divu. Pozorovat novodobé Amazonky na jezdeckých soutěžích je totiž úchvatná podívaná! Mohutné a majestátní zvíře, které ovládá křehká žena je přitažlivý kontrast. Kontrast umocněný kostýmem podobným právě tomu z 19. století!

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 MOJE TVORBA A INSPIRACE

Mým původním záměrem bylo navrhnout kolekci nositelné mladistvé módy inspirované dostihovým dresem. Tyto dresy jsou typické svou živou a výraznou barevností, často v neobvyklých kombinacích. Charakteristické jsou pro ně nápadné dezény pruhů, puntíků, diagonál či šachovnic, oblékají se přes hlavu a neomezují jezdce v pohybu. V dostihovém sportu se oděvem nerozlišuje pohlaví, takže dnešní jezdkyňe oblékají stejné dresy jako jejich kolegové. Každá dostihová stáj má své vlastní barvy a v poli cválajících koní je dres jediným poznávacím znamením pro majitele a trenéry. Pro mě osobně je dres synonymem napětí, vzrušení a nebezpečí. Zároveň však také hravosti a nekomplikovaného pohodlí a právě taková by měla být i městská móda mladých. Kolekce by tedy byla plná svěžích a výrazných barev. Tvarosloví modelů by bylo ležérní, sportovně laděné a některé modely tzv. „unisex“. Vše by bylo z pružných materiálů či pleteniny pro zajištění maximálního pohodlí.

Neméně inspirativní však pro mne byl i nádherný tradiční jezdecký kostým, a tak jsem se rozhodla oba tyto faktory ve své práci spojit a prolnout.

Privřela jsem oči, abych si to představila..... noblesní šaty! Na první pohled vznešené a krásné. Čiší z nich majestátnost a luxus. Žena v nich vypadá jako jedno velké tajemství. Asketicky ji zahalují až po samotné konečky prstů. Ve splývavých záhybech kolem ní padají až na zem, omezují ji v pohybu a pohlcují její tělo jako pomyslné vězení. Vězení v

podobě tradic, bontonu a předsudků; vězení v podobě falešné morálky; vězení, coby symbol kulturních nánosů a myšlenkového ovzduší své doby... A zároveň s nimi.... korzet! V trupové části šatů bude všit tvarující korzet vyztužený kosticemi. Bude spoutávat její tělo stejně, jako tuhá etiketa její jednání. Sevře ji jako přemrštěná a přísná společenská pravidla. Potlačí přirozené tvary. Korzet! Symbol její závislosti, jejích omezení... Symbol krásy, ale zároveň nepohodlí, které žena byla ochotná snášet...

Tak pozvolna vznikala idea, která se stala filozofií celé mé práce. Nevytvářet pouze šaty, ale vytvářet zároveň s nimi i myšlenku. Vložit do nich konkrétní význam, udělat z nich vyjadřovací prostředek. Postupně vznikaly první skici a hledala jsem také vhodný materiál. Rozhodně jsem chtěla použít tkaniny z přírodních materiálů, aby alespoň složením odpovídaly těm dobovým. Napadlo mne použít vlněné sukno, tvíd, nebo flanel, ale nakonec jsem se rozhodla pro bavlněný samet, který má sám o sobě velkou výpovědní hodnotu. Zvolila jsem temnou barvu hořké čokolády, aby barevné řešení modelu nepotlačovalo jeho zpracování a tvar. Řemeslné vypracování totiž bylo i v 19. století na velmi vysoké úrovni. S tím rozdílem, že přesunu na povrch to, co ženy svíralo nenápadně, zespod, zevnitř... Přiznám štepování, přiznám kostice i výztuž, aby její sevření bylo na první pohled jasně patrné!

Korzetová sukně má zvýšenou linii pasu a zapíná se svislou řadou knoflíků. V kontrastu ke štíhlému pasu jsou boky zdůrazněny pomocí asymetrických obloukových švů. Toto uvolnění v oblasti sedací partie působí žensky a zároveň jde o odkaz na jednostranné dámské sedlo.

Šaty doplňuje jednoduchá košile „pánského“ stylu a kravata. Košile má stojáček, vysoké manžety na knoflíčky a protisklad na rukávech. Je ušita z jemného poloprůhledného materiálu, který připomíná bavlněný mušelín. Cílem však není přesný opis historie, takže nepoužívám typickou bílou, ale živější a teplejší odstín rezavě červené. Model se tím rozjasní a zároveň divákovi naznačí, že se odehraje ještě něco dalšího.

Pod těmi pompézními šaty se totiž skrývá poslední součást modelu – kalhoty jako symbol svobody a volnosti. Od té doby, co ženy odložily šněrovačku, oblekly kalhoty a získaly svou svobodu, už totiž v módě nejsou nikomu poplatné... Stříhové řešení kalhot vychází z jezdeckých rajtek. Jsou přiléhavé a ve zkrácené délce, protože ona už je teď přece svou paní! Nemusí nohy skrývat kvůli požadavkům morálky, sama může rozhodnout, kolik ze svého těla odhalí... Atypické řešení švů je zdůrazněno červenou saténovou paspulkou, ale rajtky samy jsou v bílé barvě. Bílé jsem se ve své práci rozhodně nechtěla zříct. Jednak proto, že košile v devatenáctém století byly povětšinou bílé a také proto, že dnes jde o jednu z nejtypičtějších barev sportovního ošacení. Opět připomíná dostihový dres a celý model osvěžuje. Přírodní materiál s příměsí pružného vlákna – elastanu - zajišťuje pohodlné nošení.

Další model vychází z tvarosloví rokokových justeaucorps. Kabátek je vypasovaný a v trupové části zpevněný pomocí kostic. Zahaluje pouze levý bok, aby pravá strana jezdkyně v dámském sedle zůstala volná. Zapíná se, stejně jako první z modelů, na knoflíky a ty upevňují také ohrnovací manžety k rukávům. Kabátek nemá zadní středový šev, jako tomu bylo v rokoku, ale k dolnímu okraji se výrazně rozšiřuje. Punc aristokratické vznešenosti má modelu dodat výrazný nesymetrický límec, který je také vyztužen kosticemi. Model je vyhotoven z mrkvově oranžového vlněného tvídu. Doplňují jej bílé kalhoty, tentokrát dlouhé a jemná průhledná halenka. Ta se obtáčí kolem krku a vytváří tak uvnitř límce dojem složitého nákrčníku. Dá se však také úplně jednoduše zavázat za krkem. Ve skutečnosti jde jen o jednoduchý top, který úplně odhaluje ramena a část zad, což ale při oblečeném kabátku není patrné.

Třetí z modelů tvoří jednoduchá, zástěrovitá sukně z hnědého sametu, která se směrem dolů trychtýřovitě rozšiřuje. Sukně není kolem celého těla uzavřená. Na pravém boku má vysoký rozparek, který odhaluje nohu po celé její délce. Pomocí jediného knoflíku se však sukně dá uzavřít. Díky tomu se změní celá její silueta v úzký model, nohy se skryjí a najednou před námi stojí další zahalená Žena – Tajemství... Podnět k vytvoření tohoto modelu mi dala myšlenka jezdecké bezpečnostní sukně od paní A. Hayes. Nevycházím

však z jejího původního tvaru, protože ten byl po zapnutí pytlovitý a neelegantní. Sukně se opět zapíná pomocí knoflíků. Namísto záševků je v pase tvarovaná obloukovitým, hladkým sedlem, které umožňuje variabilitu při nošení. Její posazení v pase není přesně definováno a rozparek tak může migrovat z pravé strany na levou nebo dokonce dopředu či dozadu... Součástí modelu jsou opět rajtky zdobené paspulkami. Ty zdobí i halenu košilového střihu, která je tentokrát uvolněnější a bez límce.

Sametový korzet je poslední součástí modelu. Svírá její štíhlý krk a brání volnému pohybu hlavy. Zapíná se vzadu na drobné knoflíčky a ve všech tvarujících švech jsou různé dlouhé kostice. Žena tedy může hýbat hlavou pouze nahoru a dolů, do stran jen stěží. Takové omezení je při sportu stejně nesmyslné a nelogické, jako některá pravidla a požadavky společnosti... Ale co zmůže jeden nespokojený jedinec, vůči pruderní většině? Ústupky jsou nepřípustné! A změny přicházejí pomalu...

Kolekce je rozšířena ještě o další dva modely v podobném duchu, včetně pánské varianty. Umožnilo mi to ve více obměnách použít prvky a detaily typické pro jezdeckví. Všechny modely nesou určitou dávku asymetrie, protože ani jízda v dámském sedle nebyla symetrická. Kromě toho jsou vzájemně variabilní. Dá se zkombinovat kterákoliv košile k jakýmkoliv „rajtkám“ či šatům. Kolekce tedy tvoří jakousi „skládačku“, která se

vzájemně doplňuje a na niž navazují – nebo mohou navazovat – další a další oděvní součásti. Nemá být nijak „dokončená“, naopak jde o jakousi stavebnici, s níž se nadále dá pracovat, doplňovat, která se dá kombinovat, rozvíjet...

Nejlépe patrné je to na pánské variantě, kterou tvoří tři součásti. Jedna třetina ilustruje frak s prodlouženými šosy, druhá sako a třetí vestu, která je ukrytá pod frakem. „Frak“ je samostatnou odnímatelnou součástí, která se připevňuje pomocí knoflíků a to na předním i zadním díle. Má přinechaný výrazný stojací límec a manžety, které jsou trochu zženštile střiženy do zvonu.

V posledním dámském modelu se vzájemně prolínají frak a redingot. Dlouhá, plášťová forma redingotu je přehnaná a v přední části otevřená na způsob fraku. Široká a nezahalující je i fazona se stojacím límcem, která poutá pozornost na stažený pas a zvýrazňuje ramena.

V mé práci je důležitý ještě jeden faktor. Dámský jezdecký kostým nevytvořil jedinou ustálenou siluetu, ale v průběhu času měnil svoje tvarosloví. Vzhledem k tomu, ani já nerozvíjím pouze jedinou formu. Všechny modely sice rozvíjejí jedno téma, jednu myšlenku, ale nikoli jeden tvar a jednu siluetu... Nenavazují na sebe v pravém slova smyslu. Jsou různě složité, různě střižené. Jde spíše o samostatné solitéry, kde modely

sjednocuje společný námět, než o kolekci, kde jeden model pomocí obměny vychází z druhého.

Chtěla bych také docílit, aby moje práce nebyla úplně jednoznačná. Usiluji o to, aby měla více tvůrčích rovin a poloh. Pomocí kabátů, sukni a korzetových šatů chci naznačit historický jezdecký kostým, ale v modernějším, extravagantnějším podání; předimenzovaný, nadsazený, trochu deformovaný. Tyto povětšinou nenositelné šaty doplňují aktuální nositelné kalhoty. Jednoduché, ale s netypickým střihovým řešením, plné mladistvé svěžesti, pohybu a energie. Napětí, které tyto nesourodé oděvní části vytváří, zklidňuje právě košile. Spojuje je v jeden model, doplňuje, dotváří. Materiál nese nádech romantiky, ale ve tvaru a vypracování převažuje pánská střídmost a jednoduchost. Každý divák si tak bude moci najít to, co jeho samotného oslovuje a co se jemu samotnému líbí...

ZÁVĚR

Celou práci bych chtěla jezdecký oděv a jeho historii přiblížit nejen těm, jimž je toto prostředí blízké, ale i těm, kteří na koni nikdy neseděli. Chtěla jsem ukázat, že na oděv ke konkrétnímu účelu se dá dívat i z jiného úhlu pohledu; že podněty pro módní tvorbu se dají nalézt všude.... i v zaprášené stáji, kde voní seno.

Jezdecký kostým nám poskytuje rozsáhlý soubor inspirativních prvků, které jsou použitelné i v běžné, každodenní módě. Navíc jde o oděvní oblast, v níž se velmi dobře uplatňují nové technologie a materiály. Stejně podnětné je sledovat, jak diametrálně se liší dnešní představa pohodlí a krásy od té, která panovala v minulosti! Pokud dnes žena obléká tvarující prádlo, nedělá to proto, že musí, ale proto, že chce. A pokud jde sportovat, rozhodně nemá korzet ale pohodlné tričko! Nesnažím se to hodnotit, spíše jen zachytit a pochopit – všechny ty proměny a v nich skrytá cesta ke svobodě, k individualitě, k volnosti... Ta svoboda, kterou dnes všichni máme – a to nejen v oblékání - je určitě úlevná a příjemná.

Ale na druhou stranu, není trošku škoda, že je dnes vše tak obnažené? Ženy již nezahalují ani své nohy, ani svá tajemství. A přitažlivá je přece právě ta žena, která svá tajemství dokáže hýčkat...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Živná, Želmíra: Šaty dělají člověka; Albatros Praha 1976
- Skarlantová, Jana: Od krinolíny k džínsům; Práce Praha 1979
- Skarlantová, Jana: Od fíkového listu k džínům; Grada 1999
- Uchalová, Eva: Česká móda 1780-1870 pro salon i promenádu; Olympia 1999
- Sommer, Jiří: Dějiny sportu; nakladatelství Fontána
- Vitouš, P.: Malá encyklopedie sportu; nakl. Mladá Fronta
- Teršl, Stanislav: Abeceda textilu a odívání; Radix 1995
- Máchalová, Jana: Móda 20. století; NLN 2003
- Kybalová, Ludmila: Barok a rokoko; NLN
- Kybalová, Ludmila: Od empíru k druhému rokoku; NLN 2004
- Ústav odívání v Kjótu: Móda – Dějiny odívání 18., 19. a 20. století; Taschen 2003
- Herbenová, O.; Lander, R.: Historický kostým; nakl. Osveta
- Tylínek, Petr: Základní etapy vývoje oděvní kultury; Liberec 2004
- Skarlantová, J.; Zárnecká, J.: Základy oděvního výtvarnictví; SPN Praha 1978
- Kybalová; Herbenová; Lamarová: Obrazová encyklopedie módy;
- La Mure, Pierre: Moulin Rouge; nakl. Melantrich,

SEZNAM WEBOVÝCH ODKAZŮ

www.osdamyvsedle.wz.cz

www.ds.pamatky.net

www.jolalipka.com

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Anna Česká na koni
2. Královna Christina Švédská na koni, olej, S. Bourdon /1653/
3. Duchess de Bourgogne - Pierre Robert /1704/
4. Dáma v jezdeckém oděvu
5. Hraběnka de Mar – Godfrey Kneller /1715/
6. Georg Friedrich Handel - Thomas Hudson /1740/
7. Jezdkyně v justeaucorpsu
8. George Bryan (Beau) Brumel – anglický dandy
9. Portrét pana Riviera - J. A. D. Ingres /1805/
10. Pan Sériziat - J. L. David /1795/
11. Detail dámského jezdeckého kostýmu /1810/
12. Pánský a dámský lovecký oblek /kolem roku 1815/
13. Dámský jezdecký kostým /1810/
14. Podobizna sester Šišmarevových, K. P. Brjullovo /1839/
15. Amazonka, barevná litografie, P. Régnier
16. Amazonka na koni
17. Vyjíždka do Boulognského lesíka, anonym /asi 1860/
18. Dáma v amazonce, módní ilustrace, /1858/
19. Secesní linie jezdeckého oděvu
20. Secesní linie jezdeckého oděvu
21. Secesní linie jezdeckého oděvu
22. Císařovna Sisi na koni Whalesanovi
23. Victoria Kaminska

24. Drezurní prvek – kapriola – v dámském sedle; foto z roku 1910
25. Jezdecký oděv z konce 19. století
26. Jezdecký oděv z konce 19. století
27. Jezdecký oděv, model z firmy H. Creed and Co. /1910/
28. Secesní vycházkový kostým
29. Secesní vycházkový kostým
30. Secesní vycházkový kostým
31. Fotografie z pražské jízdárny, 1. polovina 20.století
32. Fotografie z vyjížděky do parku, 1. polovina 20.století
33. Jezdecký oděv pro dámy /hnědé kalhoty, tzv. ušaté, jupka z šedobílého pepita, blůza s překládaným límečkem a vázankou/, 1.polovina 20. století
34. M. Trautmansdorfová, vítězka dámské jízdy /pražský stadion 29. června 1924/
35. Bílý kůň na úbočí Uffington Castle, Anglie
36. Anatomická studie koně, Leonardo da Vinci
37. Jean Louis Theodore Gericault - Kůň
38. Jean Louis Theodore Gericault - Stájník
39. Jean Louis Theodore Gericault – Dostihy v Epsomu
40. G. Stubbs, olejomalba
41. G. Stubbs, olejomalba
42. J. P. Gaultier – model z přehlídky pro Hermés 2004/2005
43. J. P. Gaultier – model z přehlídky pro Hermés 2004/2005
44. J. P. Gaultier – model z přehlídky pro Hermés 2004/2005
45. Model z kolekce Belstaff, jaro/léto 2006
46. Model z kolekce Belstaff, jaro/léto 2006
47. Model z kolekce Belstaff, jaro/léto 2006
48. Jezdecká soutěž v dámském sedle, Addington 2006

49. Jezdecká soutěž v dámském sedle, Addington 2006
50. Jezdecká soutěž v dámském sedle, Addington 2006
51. Jezdkyně v dámských sedlech, Addington 2006
52. Dostihová legenda - jezdec Lester Piggot
53. Dostihy na fotografii Pavla Diase
54. Design modelu inspirovaného rokokovým justeaucorpe
55. Design modelu s korzetem kolem krku
56. Realizace korzetových šatů – celek
57. Korzetové šaty – detail
58. Součást modelu - sportovní kalhoty
59. Realizace modelu „justeaucorpe“
60. Detail stříhového řešení kalhot
61. Detail halenky
62. Realizace modelu „bezpečnostní sukně“
63. Detail otevřeného rozparku a kalhot
64. Detail korzetu kolem krku
65. Návrh modelu „redingot“
66. Návrh pánského modelu
67. Nerealizovaný návrh jezdecké sukně s uvolněním na pravé koleno
68. Detail modelů - nákrčníky
69. Celek modelů - kostýmy
70. Celek modelů – kalhoty
71. Detail modelů - košile